Lausuntotiivistelmä

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kriittisten raaka-aineiden yhteyspisteestä ja strategisten hankkeiden etusijasta

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitetusta yhteyspisteviranomaisesta sekä asetuksessa tarkoitettujen strategisten hankkeiden määräaikojen seurannasta ja pidentämisestä. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi strategisten hankkeiden etusijasta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa lupamenettelyissä. Lausuntokierroksella olleessa esitysluonnoksessa muutosten ehdotettiin kohdistuvan ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakiin (989/2009) ja ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun lakiin (252/2017).

Hallituksen esitysluonnos oli lausunnolla Lausuntopalvelu.fi:ssä 20.6.2024–12.8.2024. Kaikki annetut lausunnot ovat saatavilla hakkeen hankeikkunassa osoitteessa https://valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella YM022:00/2024.

Lausuntopyyntö lähetettiin alla mainituille tahoille. Lausunnon antaneet on merkitty asteriskilla (*).

Aalto-yliopisto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry*, Etelä-Karjalan liitto*, Etelä Pohjanmaan ELY-keskus*, Etelä-Pohjanmaan liitto, Etelä-Savon ELY-keskus, Etelä-Savon maakuntaliitto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Geologian tutkimuskeskus GTK, Greenpeace, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin yliopisto, Hämeen ELY-keskus*, Hämeen liitto, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Ilmastopaneeli, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Itä-Suomen yliopisto, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, Kainuun liitto*, Kaivosteollisuus ry*, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta*, KEHA-keskus, Kemianteollisuus ry, Keski-Pohjanmaanliitto*, Keski-Suomen ELY-keskus, Keski-Suomen liitto, Kierrätysteollisuus ry, Korkein hallinto-oikeus, Kymenlaakson liitto, Lapin aluehallintovirasto, Lapin ELY-keskus, Lapin liitto*, Lapin yliopisto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Luonnonvarakeskus*, Luontopaneeli, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Natur och Miljö r.f. Oikeusministeriö*, Paliskuntain yhdistys*, Pirkanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan liitto, Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjanmaan liitto, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto*, Pohjois-Savon liitto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto*, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Puolustusministeriö*, Päijät-Hämeen liitto, Rajat Lapin kaivoksille ry*, Saamelaiskäräjät*, Satakunnan ELY-keskus, Satakuntaliitto, Suomen kiertovoima ry, Suomen Kuntaliitto ry*, Suomen luonnonsuojeluliitto* ry, Suomen Malminjalostus Oy*, Suomen ympäristökeskus, Svenska lantbruksproducenternas centralför. SLC r.f, Teknologiateollisuus ry, Tuomioistuinvirasto, Turun hallinto-oikeus, Turun yliopisto*, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes*, Työ- ja elinkeinoministeriö*, Uudenmaan ELY-keskus, Uudenmaan liitto, Vaasan hallinto-oikeus, Valtioneuvoston kanslia, Valtiovarainministeriö*, Varsinais-Suomen ELY-keskus*, Varsinais-Suomen liitto, Vesistöpaneeli, WWF Suomi.

Lisäksi lausunnon antoivat Suomen kommunistinen puolue, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Akkuteollisuus ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut Mara Ry, Latitute 66 Cobalt Oy, Terrafame Oy ja Metallinjalostajat ry. Yhteensä annettiin 32 lausuntoa.

Sisällys

1. Yhteenveto lausuntopalautteesta 3
2. Yleiset huomiot 3
3. Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta 4
   3.1. Strategisten hankkeiden etusija (2 a §) 4
   3.2. Yhteyspisteviranomainen (2 b §) 4
   3.3. Strategisten hankkeiden määräajat (2 c §) 5
   3.4. Yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeus (2 d §) 7
4. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta 8
   4.1. Hakemuksen ja päätöksen tiedoksi toimittaminen (38 b § 1 mom.) 8
   4.2. Poikkeaminen viranomaisten kuulemisesta (38 b § 2 mom.) 8
5. Muut huomiot 10
   5.1. Viranomaisten resurssit 10
   5.2. Viranomaisten yhteistyö 12
   5.3. Vaikutusten arviointi 12
   5.4. Muut toteuttamisvaihtoehdot 13
   5.5. Lupamenettelyt 13
   5.6. Tietojärjestelmät 13
   5.7. Salassa pidettävät tiedot 13
   5.8. Muut ehdotukset 14
   5.9. Muihin hankkeisiin liittyvät huomiot 15
   5.10. Tekniset huomiot 15

1. Yhteenveto lausuntopalautteesta

Lähtökohtaisesti viranomaistahot kannattivat esitystä, mutta esittivät eräitä täsmentäviä ja kriittisiä huomioita. Myös elinkeinoelämän järjestöt ja yhtiöt pääosin kannattivat esitystä ja pitivät säännöksiä tarpeellisina kriittisten raaka-aineiden asetuksen toimeenpanemiseksi. Luonnonsuojelujärjestöt ja eräät muut järjestöt ja liitot esittivät kriittisiä näkemyksiä erityisesti hallituksen esityksen ympäristövaikutuksista ja kriittisten raaka-aineiden asetuksesta tulevista määräajoista.

YVA-lakiin ehdotetusta säännöksestä, joka koskisi mahdollisuutta poiketa viranomaiskuulemista tehtäessä päätöstä arviointimenettelyn soveltamisesta esitettiin kriittisiä näkemyksiä useilta tahoilta.

Useimmissa lausunnoissa kannatettiin tai pidettiin perusteltuna Pohjois-Suomen aluehallintoviraston nimittämistä yhteyspisteviranomaiseksi.

Useissa lausunnoissa pidettiin tärkeänä viranomaisten voimavarojen riittävyyden ja yhteyspisteviranomaisen tiedon saannin turvaamista.

2. Yleiset huomiot

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoi, että lakiluonnos vastaa sisällöltään EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen vaatimuksia ja että esitys mahdollistaa keskeisten asetuksen velvoitteiden toimeenpanon asetuksen asettamissa määräajoissa. Työ- ja elinkeinoministeriö kannatti ehdotusta ja totesi, ettei sillä ole huomautettavaa esitysluonnoksen sisältöön.

Hämeen ELY-keskus kannatti esitystä.

Kainuun liitto piti esitystä pääosin hyvänä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes totesi, että se on osallistunut keskusteluihin, joita on käyty työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön välillä, ja jotka ovat koskeneet kansallisen keskitetyn asiointipisteen tehtäviä. Ehdotus on Tukesin mukaan näiden keskusteluiden mukainen.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto totesi, että ehdotetut säädökset selkeyttävät CRMA:n toimeenpanoa ja luovat sille kansallisesti selkeän roolin kaivos- ja mineraalialan sekä EU:n vihreän siirtymän tavoitteiden kannalta. Lisäksi maakuntaliitto totesi, että kaivos- ja mineraalisektorin hankkeet vaativat merkittäviä pääomia ja vuosien etukäteisvalmisteluja. Luvitusprosessin sujuvuus, prosessin ennakoitavuus sekä viranomaisten ja hakijoiden yhteistyö ovat merkittäviä tekijöitä, jotka voivat lisätä investointihalukkuutta. Kaivostoiminta on aluetalouden kannalta erityisen tärkeää Itä- ja Pohjois-Suomessa, jossa on myös vireillä merkittäviä kriittisiin mineraaleihin liittyviä kaivoshankkeita. CRMA:n kansallinen toimeenpano ja esitetyt säädösmuutokset edistävät alueiden mineraalivarantojen nopeampaa hyödyntämistä ja arvoketjujen syntymistä.

Elinkeinoelämän keskusliitto piti kokonaisuutena tarkastellen kriittisten raaka-aineiden asetusta ja sen nojalla ehdotettuja kansallisia säännöksiä Suomen elinkeinoelämän kannalta tärkeinä ja välttämättöminä.

Akkuteollisuus ry totesi, että ehdotetut säädökset selkeyttävät CRMA:n toimeenpanoa ja luovat sille kansallisesti selkeän roolin kaivos- ja mineraalialan sekä EU:n vihreän siirtymän tavoitteiden kannalta.

Suomen kommunistisen puolueen ympäristöryhmä totesi, että vaikka unionin asetusta joudutaankin noudattamaan, Suomen on omilla säädöksillään turvattava asukkaiden oikeudet ja haitallisten ympäristövaikutusten estäminen mahdollisimman kattavasti.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK pitää perustana olevaa EU-tasoista sääntelyä järkevänä, sillä se yhdenmukaistaa unionin käytäntöjä ja vähentää tuotantoketjuihin liittyviä riskejä.

Paliskuntain yhdistys totesi, että vaikka hallituksen esityksen tarkoitus on tuoda olemassa oleva EU-säätely kansalliseen lainsäädäntöön, on tässä noudatettava erityistä harkintaa ja tarkkuutta. EU:n pyrkimys vauhdittaa sisäisesti raaka-aineiden saatavuutta ja vihreää siirtymää ei saa tapahtua poronhoitajien oikeuksien, luonnon monimuotoisuuden ja elinympäristöjen turvaamisen tavoitteiden kustannuksella. On riski, että huonosti valmisteltu ”sujuvoittaminen” johtaa näiden kannalta mahdollisesti peruuttamattoman huonoihin ratkaisuihin

Etelä-Karjalan liitto kannatti esitystä yhteyspisteviranomaisesta ja sen tehtävistä.

Suomen Malmijalostus Oy piti hallituksen esitystä kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteestä ja strategisten hankkeiden etusijasta erittäin tärkeänä.

3. Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta

3.1. Strategisten hankkeiden etusija (2 a §)

Keski-Pohjanmaan liitto piti hyvänä, että strategisille hankkeille pyritään hakemaan etusija-asemaa.

Lapin liitto esitti huolen siitä, millä tavoin etusijamenettely todellisuudessa toteutuu, kun nykytilanteessa resursointi toimivaltaisissa viranomaisissa on jo ennestään todettu riittämättömäksi.

Kaivosteollisuus ry piti hyvänä, että komission strategiseksi määrittelemillä kaivoshankkeilla on mahdollisuus etusijamenettelyyn.

3.2. Yhteyspisteviranomainen (2 b §)

Hämeen ELY-keskus, Keski-Pohjanmaan liitto, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ja *Rajat Lapin kaivoksille ry* pitivät esitettyä yhteyspisteviranomaista perusteltuna. Myös *Kainuun liitto* tuki esitystä, jonka mukaan kansalliseksi kriittisten raaka-aineiden yhteyspisteviranomaiseksi säädettäisiin Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, joka hoitaisi tehtävää valtakunnallisesti. *Pohjois-Karjalan maakuntaliitto* totesi, että esitetty säädös kriittisten mineraalien yhteispisteviranomaisesta (Pohjois-Suomen AVI), jolla on vastuu lupamenettelyn määräaikojen seuraamisesta sekä määräaikojen mahdollisesta pidentämisestä, toteuttaa CRMA:n ensisijaisia tavoitteita ja on kaikilta osin kannatettava. *Akkuteollisuus ry* totesi, että esitetty säädös kriittisten mineraalien yhteispisteviranomaisesta (Pohjois-Suomen AVI), jolla on vastuu lupamenettelyn määräaikojen seuraamisesta sekä määräaikojen mahdollisesta pidentämisestä, on kannatettava.

Kaivosteollisuus ry piti hyvänä, että hallituksen esityksessä määritellään yksi viranomaistaho yhteyspisteeksi koordinoimaan eri viranomaismenettelyitä. Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa on kansallisesti laaja-

alaisin kokemus erilaisista kaivoshankkeista, joten ao. viraston nimeämistä yhteyspisteeksi voidaan pitää perusteltuna. Kaivosteollisuus ry kuitenkin huomautti, että kaivoslain mukaisella viranomaisella (TUKES) on viranomaiskentän laajin asiantuntemus kaivostoiminnasta elinkeino- ja investointimielessä sekä turvallisuusnäkökulmasta.

Metallinjalostajat ry piti esitystä yhteyspisteviranomaisesta kannatettavana ja totesi, että Pohjois-Suomen aluehallintovirastolla on hyvää kaivosalan, metallinjalostuksen ja kierrätysprosessien tuntemusta. Käsittelyprosessien sujuvuuden kannalta tulee varmistaa riittävä henkilöresursointi ja mahdollisesti tarvittava asiantuntijatuki muista aluehallintavirastoista (kokemus erityyppisten metallinjalostus- tai kierrätyslaitosten osalta).

Terrafame Oy:n mukaan on hyvä asia, että strategisille hankkeille on määritelty koordinoinnista vastaava viranomainen, joka seuraa hankkeiden luvitukseen kuluvaa aikaa. Positiivista on myös, että yhteyspisteviranomaisen on laadittava strategiselle hankkeelle suunnitelma luvituksen etenemisestä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Suomen Malmijalostus Oy totesi, että yhteyspisteviranomaisen rooli on muun kuin ympäristövaikutusten arvioinnin (YVA) sekä ympäristö- ja vesilain mukaisen luvituksen osalta epäselvä. Hankkeen toteuttajan kannalta on toivottavaa, että yhteyspisteviranomainen osallistuu yhtäläisesti myös muiden muun muassa kaivostoiminnan vaatimien luvitusten koordinointiin.

Lapin liitto totesi, että lupamenettelyjen yhteensovittaminen ja hakemusten täydellisyyden toteaminen voivat olla suuri tehtävä yksittäiselle esityksessä nimetylle yhteyspisteviranomaiselle, jonka resurssitilanteen tiedetään ennestään olevan hankala.

3.3. Strategisten hankkeiden määräajat (2 c §)

Oikeusministeriö huomautti, että ottaen huomioon HOL 6 §:ssä hallintopäätöksen valituskelpoisuudesta säädetty, vaikuttaa siltä, etteivät asetuksessa tarkoitettujen määräaikojen pidentämiset ole valituskelpoisia päätöksiä, jolloin erillinen muutoksenhaun kieltäminen valittamalla ei olisi tarpeellista.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto esitti, että vahvistamispäivän ajankohta hakemuksen täydennystilanteissa täsmennettäisiin kansallisessa lainsäädännössä. *Pohjois-Suomen aluehallintovirasto* totesi myös, että selvyyden vuoksi kansallisessa lainsäädännössä tai sen perusteluissa on hyvä tuoda selkeästi ja täsmällisesti esille, mistä asetuksen 11 artiklan 1 ja 2 kohtien määräajat alkavat kulua ja mitä vaiheita määräaikojen laskentaan ei kuulu, kun strategisella hankkeella on meneillään myös ympäristövaikutusten arviointivaihe.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto näki kansallisesti säädettävän lupamenettelyjen määräaikojen pidentämisen mahdollisuuden tarkoituksenmukaisena viranomaisen toiminnan joustavuuden ja toimintaedellytysten varmistamisen näkökulmasta.

Kainuun liitto totesi, että investointien edistämiseksi luvitusprosesseja tulisi Suomessa kaikin keinoin lyhentää ja ottaa lakiesityksen mukaisia määräaikojen pidennyksiä käyttöön vain erittäin harkiten.

Kuntaliitto pyysi täsmentämään esityksen perusteluja siltä osin kuin kyseessä on hakemuksen täydellisyyden arvioiminen. Perusteluissa on tarpeen todeta, että hakemuksen täydellisyyden arvioiminen kuuluu toimivaltaiselle viranomaiselle kulloinkin sovellettavan lainsäädännön mukaisesti ja yhteyspisteen tehtävänä olisi vain toimivaltaisten viranomaisen ilmoitukseen perustuva tilanteen toteaminen. *Kuntaliitto* pyysi myös

täsmentämään esityksen perusteluja siltä osin, että kansallisesti on ilmeisesti tarkoitus, että “kattavaksi päätökseksi” asetuksen mahdollistamalla tavalla tulkitaan eri viranomaisten tekemien päätösten kokonaisuus. Kuntaliitto piti tärkeänä, että lakiesityksessä ei säädetä erikseen seuraamuksista toimivaltaisille viranomaisille määräaikojen ylitystilanteissa.

Elinkeinoelämän keskusliitto huomautti, että vihreän siirtymän nopea edistäminen edellyttää selkeitä, ennakoitavia ja kestoltaan kohtuullisia hallinnollisia menettelyjä. Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan määräaikojen pidentäminen kansallisella erityislainsäädännöllä on kannatettavaa.

Akkuteollisuus ry katsoi, että mahdollisuutta pidentää luvitukseen kuluvaa aikaa ei tule säätää, vaan Suomen tulee noudattaa asetuksessa annettuja määräaikoja.

Kaivosteollisuus ry kannatti pidättäytymistä kansallisten määräaikojen pidennysten käytössä, muun muassa jäljempänä esitettyjen lupamenettelyjen kokonaisuuteen liittyvien aikataulu- ja muiden haasteiden vuoksi. Kaivosteollisuus ry totesi lisäksi, että esityksestä ei ilmene, mitä tapahtuu, jos CRMA-asetuksessa säädetyt määräajat ylitetään.

Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry totesi, että yhteyspisteviranomaiselle annettava oikeus määräaikojen pidentämiselle on tarkoituksenmukaista viranomaisten toimintaedellytysten, luvanhakijoiden oikeusturvan sekä myös hankkeiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Vaikka yleisesti ottaen ympäristöllisten lupamenettelyjen kestoa tulee lyhentää ja menettelyä muutoinkin sujuvoittaa, tulee kuitenkin ympäristövaikutusten arviointi tehdä riittävän huolellisesti, mikä on myös myöhemmin edellytyksenä ympäristönsuojelulain mukaiselle ympäristöluvalle ja kaivoslain mukaisille malminetsintä- ja kaivosluville.

Suomen luonnonsuojeluliitto piti huolestuttavana asetuksen tiukkoja määräaikoja Suomen valtion virastojen sekä tuomioistuinten huonon resurssitilanteen vuoksi. Suomen luonnonsuojeluliitto totesi, että määräajat eivät saa asettaa lupaviranomaista kohtuuttomaan tilanteeseen, jossa päätös olisi tehtävä määräajasta johtuen puutteellisten tietojen valossa ja että, on varmistuttava siitä, että lupaviranomaisille ja tuomioistuimille taataan riittävät resurssit myös asetuksen mukaisten asioiden ratkaisemiseksi.

Lapin liitto totesi, että strategisten hankkeiden sekä kansallisen lainsäädännön näkökulmista hallituksen esitys jättää tulkinnan varaiseksi, mitä esityksessä tarkoitetulla hakemuksen täydellisyydellä strategisen hankkeen hakijan näkökulmasta tarkoitetaan. Jos jokaisen toimivaltaisen lupaviranomaisen tulee todeta vireille tulleen hakemuksen täydellisyys strategista hanketta koskien yhteyspisteviranomaiselle ennen kuin yhteyspisteviranomainen hallituksen esityksen mukaisesti voi katsoa strategista hanketta koskevan hakemuksen olevan täydellinen, on nähtävissä huolestuttavia viivästyksiä kriittisten raaka-aineiden asetuksen toimenpanon osalta. Lapin liitto totesi, että hallituksen esitykseen tulee lisätä kohta, että millä perustein ja vaatimuksin keskitetty yhteyspisteviranomainen voi vahvistaa hakemuksen täydelliseksi, jotta hankkeen toteuttaja pystyy hakemustaan jättäessä jo huomioimaan häneltä hakemuksessa vaadittavat tiedot sekä ymmärtämään yhteyspisteviranomaisen antaman menettelyn tulosta koskevan päätöksen. Lisäyksellä helpotettaisiin myös toimivaltaisien viranomaisien päätöksien perustelemista, kun kysymyksessä on toimivallassaan olevan lupa-asian käsittelyn määräajan pidentäminen.

Paliskuntain yhdistyksen mukaan on epäselvää, milloin lupamenettelyiden määräaika alkaisi kulua, sillä käytännössä hakemuksia joudutaan täydentämään nykyisellään paljon. Lisäksi Paliskuntain yhdistys totesi, että on aivan selkeä vaara, että lupamenettelyihin käytettävissä olevan määräajan typistäminen tällä tavoin heikentää näiden hankkeiden toteuttamiseen liittyviä arvioinnin ja luvittamisen prosesseja.

Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry totesi, että strategisille hankkeille annettava etusija ei kuitenkaan saa muodostaa ohituskaistaa kansallisen lainsäädännön kaivoshankkeille asetettavasta lupamenettelystä poikkeamiselle ja että strategisille hankkeille annettava etusija voi tarkoittaa vain etusijaa ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten keskinäisessä käsittelyssä.

Rajat Lapin kaivoksille ry piti tiukkoja määräaikoja perusteettomina.

Metallinjalostajat ry totesi, että määräaikojen pidentämistä tulee lähtökohtaisesti välttää eikä ainakaan ylittää.

Suomen Malmijalostus Oy totesi, että selkeyden ja ennakoitavuuden näkökulmasta olisi tarpeellista täsmentää määräaikojen pidentämiseen liittyviä edellytyksiä sekä seurauksia tilanteissa, jolloin määräaika ylittyy. Määräaikojen pidentämistä ei tulisi sisällyttää esitykseen ilman, että pidentämiseen johtavat kriteerit hankkeen luonteeseen, monimutkaisuuteen, sijaintiin ja kokoon liittyen määritellään selkeästi.

Latitude 66 Cobalt Oy mukaan yhden yhteyspisteen periaate niin ennen vuotta 2026 koskevassa kuin sen jälkeisessä lainsäädännössä on tärkeä. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on luonteva taho hoitamaan nyt tehdyn ehdotuksen mukaiset tehtävät, kunhan sillä on riittävät resurssit eri viranomaistahojen välistä yhteistyötä varten.

Terrafame Oy piti hyvänä asiana, että ympäristö- ja vesitalousluvan käsittelyn määräaika on 27 kuukauden sijaan 24 kuukautta, jos lupa-asia on ollut vireillä jo ennen strategisen hankkeen statuksen myöntämistä. Sen sijaan mahdollisen lupakäsittelyyn myönnettävän lisäajan myöntämisen kriteerit jäävät ehdotuksessa epäselväksi. Yhtiön näkemyksen mukaan luonnos ei myöskään sisällä riittävää mekanismia, jolla varmistetaan, ettei määriteltyjä käsittelyaikoja ylitetä.

3.4. Yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeus (2 d §)

Oikeusministeriö totesi, että esitysluonnoksessa on asianmukaisesti sidottu yhteyspisteviranomaisen salassa pidettävien tietojen saaminen niiden välttämättömyyteen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetussa laissa ja kriittisten raaka-aineiden asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Säännös on kuitenkin melko väljä siltä osin kuin siinä viitataan tiedonsaantioikeuteen ”toimivaltaisilta viranomaisilta”. Jatkovalmistelussa olisi suotavaa pyrkiä täsmentämään ainakin säännöskohtaisiin perusteluihin tarkemmin, mitä nämä mainitut toimivaltaiset viranomaiset ovat.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK totesi, että esitys säätäisi hankkeiden yhteyspisteestä sekä niiden tiedonsaantioikeudesta. SAK katsoo tämän perustelluksi ja totesi, että jos yhden luukun periaatteen edistäminen otetaan annettuna, valittu toimintatapa vaikuttaa nykyjärjestelmän puitteissa loogiselta. Tiedonsaannin ja määräaikojen seurannan on perusteltua kulkea käsi kädessä.

Suomen luonnonsuojeluliitto kannatti sitä, että yhteyspisteviranomaisella on oikeus saada viranomaisilta tietoja asetuksessa yhteyspisteviranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Luonnonsuojeluliiton mukaan menettely nopeuttaa lupaprosessia sekä parantaa yhteyspisteviranomaisen toiminnan laatua.

4. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

4.1. Hakemuksen ja päätöksen tiedoksi toimittaminen (38 b § 1 mom.)

Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan hakijan velvollisuutta koskeva säännös toimittaa hakemus ja päätös tiedoksi lisäksi mahdollistaa viranomaisten tehokkaan tietojenvaihdon.

Varsinais-Suomen ELY-keskus totesi, että ehdotetun YVA-lain 38 b §:n 1 momentin osalta jää epäselväksi, miksi se on tarkoitus säätää YVA-lakiin ja millä tavalla se edistäisi YVA-menettelyyn ennakointia.

4.2. Poikkeaminen viranomaisten kuulemisesta (38 b § 2 mom.)

Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kynnys kuulemisen järjestämättä jättämiselle on syytä pitää korkeana ja mahdollisuuksien mukaan vaikuttamismahdollisuus voitaisiin varata esimerkiksi järjestämällä asiasta neuvottelu.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, että hankkeen sijaintikuntaa ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaista tulisi kuulla aina. Kuntien viranomaisilla voi olla sellaista paikallista tietoa, joka on tarpeen YVA:n soveltamisesta päätettäessä. On huomioitava, että esimerkiksi kaivoshanke edellyttää kunnan hyväksymää oikeusvaikutteista kaavaa sekä rakennuslupamenettelyä, jolloin yhteistyö kunnan viranomaisten kanssa on tarpeen jo varhaisessa vaiheessa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi, että muutos YVA-tarveharkinnan viranomaiskuulemista koskevaan sääntelyyn on tarpeen EU-sääntelyssä tarveharkinnalle säädetyn määräajan toteutumisen varmistamiseksi. Samalla Varsinais-Suomen ELY-keskus kuitenkin piti huolestuttava, ettei kuulemista tarvittaessakaan ehdittäisi järjestämään, sillä kunnalla ja muilla viranomaistahoilla voi olla tarveharkinnan kannalta hyvinkin arvokasta tietoa.

Luonnonvarakeskus totesi, että ehdotetun mahdollisuuden poiketa YVA-menettelyssä asiantuntijoiden kuulemisesta perusteella voisi olla esimerkiksi mahdollista, että alueellinen näkökulma jäisi huomioimatta, joka voi olla ongelmallinen yksittäisen hankkeen hyväksyttävyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta, jos alueellinen ymmärrys ja alueelliset huolet ohitetaan valtiotason strategisen intressin vuoksi. Luonnonvarakeskus totesi, että ympäristöpolitiikan hallinta on nojannut perinteisesti asiantuntijatietoon ja kuulemisiin, sillä hankkeet ovat usein vaikutuksiltaan kompleksisia. Hankkeet ovat alueellisia ja siten usein alueellisilla organisaatioilla on paras tieto mahdollisista vaikutuksista. Riittävän tietopohjan varmistaminen, joka huomioi ympäristövaikutusten lisäksi myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, on erityisen tärkeää geopoliittisten jännitteiden kasvaessa.

Suomen kommunistisen puolueen ympäristöryhmä totesi, ettei voi hyväksyä ehdotusta ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta ja sitä, että tiukkojen määräaikojen vuoksi annettaisiin myönteisiä päätöksiä ilman tarpeellisia selvityksiä.

Kuntaliitto esitti kantanaan, että hankkeen sijaintikuntaa ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaista tulee aina kuulla. Kuntaliitto totesi, että kuntien viranomaisilla saattaa olla sellaista paikallista tietoa, jonka huomioiminen YVA:n soveltamisesta päätettäessä olisi tärkeää ja että viranomaiskuulemisen järjestäminen vähintään neuvottelun muodossa on nykytekniikan avulla mahdollista hyvin joustavallakin aikatauluilla. Kuntaliitto huomautti myös että, kaivoslain mukaan kaivostoiminta edellyttää kunnan hyväksymää oikeusvaikutteista

kaavaa, jonka yhteydessä selvitetään hankkeen ympäristövaikutukset ja tässä tilanteessa kunnan kuuleminen ja vuorovaikutus kunnan kanssa on erityisen tärkeää.

Etelä-Karjalan liitto piti tärkeänä, että kuulemisesta poiketaan vain erittäin painavista syistä, eikä menettely saa muodostua tavanomaiseksi toimintatavaksi.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry totesi, että jos luvitusprosessien resursointi osoittautuu vajaaksi ja strategisten hankkeiden määrä kasvaa, myös ehdotettua säännöstä koskevien poikkeustapausten määrä voisi kasvaa. Tämä voi mahdollisesti heikentää YVA-arviointien laatua, millä voi olla epäsuoria negatiivisia vaikutuksia, vaikka ympäristösääntelyä ei sinänsä kevennettäisi. SAK piti tärkeänä, että Suomi pitää kiinni ympäristöpolitiikan tavoitteista.

Luonnonsuojeluliitto piti ongelmallisena, jos strategisia hankkeita käsitellään YVA-laissa samalla tavalla kuin hankkeita, joissa viranomaisten kuuleminen on ilmeisen tarpeetonta. Luonnonsuojeluliitto totesi, että mikäli arviointia tai arvioinnin yhtenäistä huomioon ottamista ei tehdä, kun päätetään arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa, voivat viranomaisten eriävät tulkinnat tulla esiin myöhemmissä lupaa koskevissa käsittelyissä.

Saamelaiskäräjät oli erityisen huolissaan siitä, että asetus mahdollistaisi tilanteet, jossa strategisia hankkeita koskien ei tarvitsisi järjestää YVA-lain 13 §:ssä edellytettyä viranomaiskuulemista, mikäli se ei ole mahdollista asetuksen edellyttämässä määräajassa. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan YVA-lain 13 §:n edellyttämä viranomaiskuulemisesta samoin kuin kaikista muista tarpeellisista selvityksistä ja asianosaisten osallistamisesta on huolehdittava myös niin kutsuttujen strategisten hankkeiden osalta. Menettelyä, jossa tarpeellisista selvityksistä luovutaan kiireeseen vedoten, ei voida pitää vihreän siirtymän edistämisenä, vaan pahimmassa tapauksessa sen vastakohtana. Energiakriisin ratkaisemisen tai ilmastonmuutoksen hidastamisen toimia ei tule Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan tehdä lyhytnäköisesti ja hätiköiden heikentämällä entisestään luonnon monimuotoisuutta ja arvokkaita luontoalueita, vaan tarkasti harkiten, millaisille alueille hankkeita voidaan toteuttaa. Tarkka harkinta edellyttää aina muun muassa viranomaisten ja saamelaisten kotiseutualueella saamelaisten kuulemista.

Paliskuntain yhdistys totesi, että luulematta jättäminen on täysin kestämätön ajatus. Paliskuntain yhdistys katsoi, että kuulematta jättämisen sijaan tulisi ensisijaisesti turvata riittävät resurssit järjestää kuuleminen määräajan puitteissa.

Akkuteollisuus ry katsoi, että mikäli viranomaiskuuleminen jätetään väliin esimerkiksi YVA-vaiheessa, voi olla, että jokin sektoriviranomaisen kannalta merkittävä asia jää huomioimatta ja kostautuu siten vaikeutena viedä hanketta eteenpäin myöhemmässä vaiheessa. Tämä ei ole hyvä asia toiminnanharjoittajan kannalta. Akkuteollisuus ry esitti myös mahdollisuutta kuulla tässä vaiheessa hallinto-oikeuden käyttämiä asiantuntijoita, joiden kanta usein poikkeaa luvitusviranomaisten kannasta.

Metallinjalostajat ry totesi, että jäsenvaltiolla ja sen viranomaisilla tulee olla ehdotetun mukaisesti harkintavalta myös YVA-kuulemisista poikkeamisessa.

Rajat Lapin Kaivoksille ry suhtautuu kriittisesti siihen, että esityksen mukaan strategisiksi määriteltyjen hankkeiden osalta ei järjestettäisi YVA-lain 13 §:ssä edellytettyä viranomaiskuulemista, mikäli se ei ole mahdollista asetuksen edellyttämässä määräajassa. Yhdistyksen näkemyksen mukaan YVA-lain 13 §:n edellyttämästä viranomaiskuulemisesta samoin kuin kaikista muista tarpeellisista selvityksistä ja asianosaisten osallistamisesta on huolehdittava myös niin kutsuttujen strategisten hankkeiden osalta.

Menettelyä, jossa tarpeellisista selvityksistä luovutaan kiireeseen vedoten, ei voida pitää vihreän siirtymän edistämisenä, vaan se voi johtaa luontokadon jouduttamiseen, korvaamattomien ekosysteemien tuhoutumiseen ja myös kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien rajaamiseen tavalla, joka heikentää demokratian perustaa.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta totesi, ettei voi olla samaa mieltä ehdotuksen kanssa, että tietyissä tapauksissa voitaisiin poiketa ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyvien viranomaisten kuulemisesta, jotta hankkeiden käsittelyä voidaan nopeuttaa. Kansalaisten kaivosvaltuuskunnan mukaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyvä viranomaisten kuuleminen on ehdottoman tärkeää.

5. Muut huomiot

5.1. Viranomaisten resurssit

Hämeen ELY-keskus totesi, että menettelyn laadukkuus säädetyssä määräajassa edellyttää riittävää viranomaisresurssia.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, ettei esitys ole aivan ongelmaton. Keskeistä ko. hankkeiden edistämisessä on koko ympäristöhallinnon riittävät resurssit. Tehtävien keskittäminen ja etusijan antaminen ei turvaa kriittisten raaka-aineiden kestävää tarjontaa ympäristönsuojelun ja yleisen edun näkökulmasta, mikäli ympäristöhallinnossa niin lupa-, valvonta- ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyihin ei ole varattu riittävästi henkilöresursseja. Nyt esitetty etusijan myöntäminen strategisille hankkeille vähentää käytettävissä olevia resursseja muihin ympäristöhallinnon tehtäviin sekä muiden kuin strategisten hankkeiden edistämiseen. Strategiset hankkeet vaativat ELY-keskuksen laaja-alaista osaamista eri toimialoilla, mutta esityksessä ei kuitenkaan ole kuvattu, kuinka valvontaviranomaisen riittävät resurssit tullaan turvaamaan näiden hankkeiden osalta. ELY-keskus huomautti, että valtionhallinnon säästöt tulevat vähentämään käytettävissä olevia resursseja ELY-keskuksissa.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto totesi, että strategisia hankkeita käsittelevien aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden lisäresurssit on varmistettava. Strategisen hankkeen aseman saaneet hakemukset on voitava käsitellä niin, ettei niiden etusijamenettelyssä ja säädetyissä käsittelyajoissa tapahtuva käsittely hidasta muiden hakemusten käsittelyä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus korosti lisäresursoinnin tärkeyttä ja erityisesti sitä, että jo nykyisellään YVA-yhteysviranomaisen resurssit ovat tiukoilla.

Luonnonvarakeskus totesi, että esityksessä kuvattu prosessi voi todellisuudessa olla huomattavasti pidempi ja haluttuun ajansäästöön pääseminen voi siksi vaatia organisatoristen resurssien vahvistamista, joka on haaste valtionhallinnon tämänhetkisessä säästöpaineessa.

Kainuun liiton mukaan on varmistettava, että yhteyspisteviranomaiseksi säädettävä Pohjois-Suomen aluehallintovirasto saa riittävän nopeat lupakäsittelyt mahdollistavat resurssit toimintaansa. Lisäksi yhteyspisteviranomaisen resurssien lisäämistä kannattaisi harkita esitettyä enemmän, mikäli halutaan saavuttaa maan hallituksen kannatettavat tavoitteet lupamenettelyn sujuvoittamisesta ja investointien edistämisestä.

Keski-Pohjanmaan liiton mukaan on tärkeää osoittaa yhteyspisteviranomaiselle riittävät resurssit tehtävien hoitamiseksi.

Kuntaliitto esitti huolensa lakiesityksessä kriittisten raaka-aineiden yhteyspisteviranomaiseksi esitetyn Pohjois-Suomen aluehallintoviraston sekä myös muun ympäristöhallinnon resurssien riittävyydestä valtionhallinnon säästöjen keskellä ja totesi, että lupahakemusten tai niitä koskevien valitusten käsittely nopeutetusti edellyttäisi voimavarojen lisäämistä myös hallintotuomioistuimille, jottei muiden asioiden käsittely hidastu kohtuuttomasti. Kuntaliitto huomautti myös, että esitysluonnoksessa ei ole arvioitu vaikutuksia kuntien viranomaisiin.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto totesi, että ehdotettujen säädösten toimeenpanossa on tärkeää, että yhteispisteviranomaisen resurssien riittävyydestä huolehditaan ja mahdollisiin lisäresurssitarpeisiin reagoidaan.

Lapin liitto totesi, että yhteyspisteviranomaiselle on taattava riittävät resurssit tehtävän hoitamiseksi. Lapin liitto esitti huolensa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston, kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupaviranomaisina toimivien muiden aluehallintovirastojen, kuntien rakennusvalvonta- ja ympäristöviranomaisten sekä ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain mukaisena yhteysviranomaisena toimivan ELY-keskuksen resurssien riittävyydestä hoitaa laissa määrätyt viranomaistehtävät niin, että muu viranomaistyö ei kärsi ja muiden kuin strategisten hankkeiden käsittelyajat eivät pitene entisestään.

Etelä-Karjalan liiton mukaan on huomioitava, että yhteyspisteviranomaisen riittävistä resursseista huolehdittava, jotta lupakäsittely on aidosti sujuvaa ja tapahtuu määräaikojen puitteissa.

Elinkeinoelämän keskusliitto totesi, että yhteyspisteviranomaiselle tulee varmistaa riittävät resurssit EU-oikeudellisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Akkuteollisuus ry totesi, että valtion yksiköihin kohdistuvista säästötoimista riippumatta lupaviranomaisen tarvitsemat henkilöstöresurssit ja osaamisen taso tulee turvata. Lupahakemusten tai niitä koskevien valitusten käsittely nopeutetusti edellyttää voimavaratarpeiden lisäämistä tai siirtämistä kyseisten asioiden käsittelyyn. Lupahakemusten tai niitä koskevien valitusten käsittely nopeutetusti edellyttää voimavarojen lisäämistä myös hallintotuomioistuimille.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK totesi, että on olennaista, että hallinnollisten muutosten ohella kiinnitettäisiin huomiota luvitusprosessien riittäviin resursseihin, jotta investoiminen muuttuisi hallinnollisesti helpommaksi kautta linjan.

Suomen luonnonsuojeluliitto totesi, että jäsenvaltioiden on asetuksen 9(9) artiklan mukaisesti varmistettava, että yhteyspisteviranomaisella on riittävä määrä pätevää henkilöstöä, riittävät taloudelliset ja teknologiset resurssit, jotta asetuksen mukaiset tehtävät voidaan hoitaa tehokkaasti.

Paliskuntain yhdistys totesi, että lupamenettelyiden sujuvoittaminen ja nopeuttaminen edellyttävät lisäresurssien osoittamista myös paliskuntiin ja Paliskuntain yhdistykselle.

Rajat Lapin kaivoksille ry totesi, että yhteyspisteviranomaisella on oltava riittävä määrä pätevää henkilöstöä, taloudelliset ja teknologiset resurssit, jotta esitetyn asetuksen mukaiset tehtävät voidaan hoitaa. Tällä hetkellä aluehallintovirastojen resurssit ovat alimitoitetut. Esityksessä tehtävän voimavaratarpeeksi arvioitu 1 htv vaikuttaa selvästi alimitoitetulta.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta piti tärkeänä, että yhteyspiste on riittävästi resursoitu sekä viranomaisten määrän että laadun suhteen. Tällä varmistetaan hankkeiden oikea-aikainen, asiantunteva ja perusteellinen arviointi.

Latitude 66 Cobalt Oy totesi, että kansallinen viranomaisresursointi tulee tehdä niin, ettei tule tarvetta poikkeamiselle määräajoista, johon tulisi kansallisesti lainsäädännöllä varautua.

5.2. Viranomaisten yhteistyö

Hämeen ELY-keskus totesi, että menettelyjen sujuvuus ja käsittelyn koordinointi edellyttävät riittävää tiedottamista ja viranomaisten välistä yhteistyötä.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto totesi, että eri viranomaisten yhteistyökäytänteiden kehittämiseen tulee panostaa ja kehittämistyötä tulee johtaa ja seurata systemaattisesti. Maakuntaliiton mukaan CRMA:n ja kansallisen säädöksen tehokkaan ja onnistuneen toimeenpanon kautta on mahdollisuus luoda positiivista Suomi-kuvaa erityisen globaalilla kaivos- ja mineraalisektorilla. *Akkuliitto ry* esitti saman näkemyksen ja lisäksi totesi, että sujuva viranomaistyö tulee nähdä kansainvälisenä vahvuustekijänä.

Lapin liitto piti hankkeen sijaintikunnan ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisien kuulemista ja vuorovaikutusta prosessin eri vaiheissa ensiarvoisen tärkeänä, koska näillä edistetään myös mahdollisen hankkeen paikallista hyväksyttävyyttä.

Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry totesi, että asetuksen 6 artiklan 8 alakohdan mukaan hanketta ei voi tunnustaa strategiseksi hankkeeksi, jos jäsenvaltio, jonka aluetta ehdotettu hanke koskee, vastustaa hanketta. MaRa pitää tärkeänä, että Suomen kantaa muodostettaessa tulee kuulla hankkeen vaikutuspiiriin kuuluvia kuntia, minkä vuoksi kansallista menettelyä koskeva sääntely on tarpeen.

5.3. Vaikutusten arviointi

Valtiovarainministeriö totesi, että sikäli, kun esityksellä on vaikutuksia vuoden 2025 talousarvioesitykseen, tulee se käsitellä tämän yhteydessä niin sanottuna budjettilakina ja esityksen perustelut tulee sovittaa yhteen talousarvioesityksen kanssa. Jos esityksellä ei ole vaikutusta määrärahatarpeisiin, tulee tämä todeta perusteluissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoi, että sääntelyn vaikutusta hankkeiden aikatauluihin sekä viranomaisten toimintaan on tärkeä seurata.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK suhtautui epäileväisimmin ympäristö- ja taloudellisiin vaikutuksiin. Yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arvio on epäselvä, vaikka onnistuessaan hallinnollinen taakka voikin laskea ja investointien nopeus kasvaa. SAK totesi, että hallinnollisilla järjestelyillä voi olla konkreettisia myönteisiä vaikutuksia, mutta hallinnollisten muutosten vaikutuksia ei kuitenkaan pitäisi yliarvioida, esimerkiksi suhteessa viranomaisten resursseihin nähden. Ympäristövaikutusten osalta SAK oli tyytyväinen siihen, että voimassa olevasta ympäristösääntelystä ei ole tarkoitus joustaa.

Suomen luonnonsuojeluliitto totesi, että ehdotetuilla säännöksillä on selviä, konkreettisesti osoitettavia ympäristövaikutuksia, vaikka esityksessä niitä ei nosteta esille. Suomen luonnonsuojeluliiton totesi, ettei ole realistista ajatella, että kaivoshankkeen ympäristövaikutukset painottuisivat ainoastaan toiminnan aikaisiin

vaikutuksiin. Kaivostoiminta voi vaikuttaa pysyvästi esimerkiksi alueen vesivaroihin. Lisäksi ympäristölle haitallisten aineiden pitoisuudet kasvavat kaivostoiminnan loputtua, mikäli kaivosta ei ole suljettu asianmukaisesti.

Paliskuntain yhdistys totesi, että hallituksen esityksessä ei kuitenkaan eksplisiittisesti tunnisteta, että uusien kaivosten avaamisen intressi jakaantuu epätasaisesti EU:n sisällä. Siten kriittisten raaka-aineiden hankkeiden vaikutuksetkin tulevat painottumaan epätasaisesti.

5.4. Muut toteuttamisvaihtoehdot

Kainuun liitto totesi, että kriittisten raaka-aineiden asetus mahdollistaa myös kansallisesti lyhyempien määräaikojen asettamisen lupamenettelylle, mikä vain todetaan lakiesityksen muita toteuttamisvaihtoehtoja esittelevässä osassa, mutta sen soveltamisen mahdollisuutta ei esityksessä käsitellä. Kainuun liiton mukaan on hyvä, että esityksessä YVA-menettelyä koskevaa määräaikojen pidentämismahdollisuutta ei esitetä otettavaksi käyttöön.

5.5. Lupamenettelyt

Turun yliopisto totesi, että kaivannaisteollisuuteen liittyvien viranomaispäätösten, kuten malminetsintä, kaivospiirien, ympäristölupien, vesienkäytön ja kaavoituksen lupien, käsittelyajat ovat verrattain pitkiä ja että lupien käsittelyn keskittäminen todennäköisesti selkeyttää lupaprosessia ja toimintaa.

Saamelaiskäräjät huomautti, että saamelaisten kotiseutualueelle sijoittuvasta kriittisten raaka-aineiden hankelupahakemuksesta, oli kyseessä sitten strateginen hanke tai ei, tulee neuvotella Saamelaiskäräjien kanssa saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesti oikea-aikaisesti eli siinä vaiheessa, kun saamelaisilla on vielä mahdollisuus vaikuttaa asiaan.

5.6. Tietojärjestelmät

Kuntaliitto piti tärkeänä, että rajapintaratkaisujen kehittäminen ja toteuttaminen kuntien järjestelmiin tässä yhteydessä järjestetään sekä rahoitetaan ja totesi, että Luvat ja valvonta –hankkeen aiemmissa vaiheissa järjestelmäintegraatioita ei ole saatu toteutettua kuntien kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus uusiutuvan energian yhteyspisteviranomaisena (REDII) haluaa tuoda esille, että Luvat ja valvonta digitaalisen palvelukanavan käyttöönottoa ja kehittämistä tulee edistää jatkossa voimakkaasti. Rajapintaratkaisujen kehittäminen ja toteuttaminen muun muassa kuntien järjestelmien ja aluehallinnon asiointipalvelun välillä ei ole toteutunut tarkoituksenmukaisesti. Määräaikojen seuranta sekä eri viranomaisille säädetyt ilmoitusvelvollisuus on mahdollista toteuttaa resurssitehokkaasti ja ajantasaisesti ainoastaan Luvat ja valvonta -palvelun kautta.

5.7. Salassa pidettävät tiedot

Kaivosteollisuus ry totesi, että komission hakemusmenettelyssä hakemusasiakirjoihin joudutaan sisällyttämään paljon tavanomaista laajemmin kaupallista ja muuta liikesalaisuuden piiriin sisältyvää tietoa. Hallituksen esityksestä ei ilmene, kuinka näitä asiakirjoja kohdellaan Suomen kansallisissa lupamenettelyissä.

Terrafame Oy;n mukaan on tärkeää varmistaa, ettei kansallisessa kuulemisvaiheessa muodostu tilannetta, jossa strategisen hankkeen hakemusaineiston luottamuksellisuus vaarantuu.

5.8. Muut ehdotukset

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto piti tärkeänä yhteyspisteviranomaisen toiminnan ja sen ennakoidun suunnittelun kannalta, että yhteyspisteviranomainen saa tiedon strategisen hankkeen statusta koskevasta hakemuksesta heti jo sen vireille tullessa komissioon sekä sittemmin viivytyksettä myös hakemusta koskevasta komission päätöksestä, vaikka yksikään lupahakemus ei olisi vielä tullut vireille kansalliseen toimivaltaiseen viranomaiseen. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto esitti, että ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a §:än ehdotettuun uuteen 4 momenttiin lisättäisiin velvoite hakijalle esittää hakemuksen liitteenä komission päätös strategisen hankkeen statuksesta tai mikäli strategisen hankkeen statusta on vasta haettu, tieto myös siitä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES totesi, että jatkossa voisi olla syytä pohtia, tulisiko kyseisillä strategisilla hankkeilla olla etusija myös kaivoslain ja kemikaaliturvallisuuslain mukaisissa lupamenettelyissä.

Kuntaliitto esitti, että tulisi harkita kansallista sääntelyä menettelystä, jossa jäsenvaltion kannanmuodostus kriittisen raaka-ainehankkeen tunnustamisesta strategiseksi hankkeeksi tapahtuu.

Suomen luonnonsuojeluliitto esitti, että asetuksen vaatiman kansallisen lainsäädännön lisäksi Suomen tulee kehittää ohjauskeinoja, joilla vahvistetaan kiertotaloutta, sillä louhintamäärien kasvuun perustuva toimeenpano on mahdotonta toteuttaa ympäristön kannalta kestävästi.

Lapin liitto totesi, että strategisesti tärkeät hankkeet tarvitsevat taustalle maankäyttö- ja rakennuslain (alueidenkäyttölain) mukaisen maankäytön suunnitelman (kaavan). Näistä suunnitelmista usein myös valitetaan muutoksenhakuviranomaiselle. Lapin liitto esitti, että näiden valitusten käsittelyä tulisi priorisoida muutoksenhakuviranomaisessa, jotta voidaan nopeuttaa lupamenettelyä strategisesti tunnistetuille hankkeille. *Lisäksi* Lapin liitto ehdotti, että hallituksen esitykseen tulisi sisällyttää kohta, jossa avataan EU:n kriittisten raaka-aineiden mukainen strategisia hankkeita koskeva hakuprosessi, tunnistamisen periaatteet sekä muut yhteyspisteviranomaista asetuksessa velvoittavat kohdat sekä kuvaus siitä, millä tavalla asetuksen mukaiset seikat sopivat hallituksen esityksen kanssa. Lisäksi esityksessä tulisi Lapin liiton mukaan avata kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukainen terminologia niin, että se on yhdenmukainen hallituksen esityksen kanssa.

Kaivosteollisuus ry totesi, että ottaen huomioon, että kaikissa vähänkään merkittävämmissä kaivoshankkeissa YVA-menettely on käytännössä pakollinen ja erityisesti strategisten hankkeiden osalta sitä voidaan pitää täysin varmana, on jatkovalmistelussa riittävästi arvioitava, ettei synny ristiriitaa hallituksen esityksestä ymmärrettävän lupamenettelyn ja CRMA-asetuksessa määritellyn lupamenettelyn osalta.

Kaivosteollisuus ry totesi, että maankäytön suunnittelu kytkeytyy oleellisesti kriittisten raaka-aineiden asetuksen tarkoittamaan lupamenettelyyn ja se tulisi huomioida osana hallituksen esitystä.

Kaivosteollisuus ry katsoi, että nyt lausunnolla olevasta esityksestä ei riittävästi ilmene se, miten koko lupajärjestelmän sujuvuutta ja käsittelyaikoja pyrittäisiin lyhentämään. Jatkokäsittelyssä tulee avata tarkemmin, miten YVA- ja Natura-menettelyt, maankäytön suunnittelu ja kaivoslupaprosessi kokonaisuutena

huomioidaan muiden lupamenettelyiden lisäksi. Lisäksi tulee varautua tekemään tarvittavia muutoksia erityisesti kaivoslakiin, jotta lupamenettelyiden samanaikainen käsittely mahdollistuu.

Rajat Lapin kaivoksille ry piti tärkeänä lupaprosessien läpinäkyvyyden lisäämistä, mikä edellyttää kansalaisjärjestöjen tiedonsaantioikeuksien ja –mahdollisuuksien parantamista.

Latitude 66 Cobal Oy ehdotti, että kriittisiä mineraaleja koskevassa lainsäädännössä tulee huolehtia siitä, että myös kaavoitus on huomioitu etusijamenettelyssä sekä määräajoissa. Lisäksi kansallisen teollisuus- ja mineraalistrategian näkökulmasta on tärkeää, että etusijamenettely voitaisiin antaa myös sellaisille kaivannais- tai metallinjalostushankkeille, jotka eivät täytä CRMA:n strategisen projektin statusta.

5.9. Muihin hankkeisiin liittyvät huomiot

Kainuun liitto totesi, että valtion aluehallinnon uudistuksen edetessä ja yhden luukun mallia valmisteltaessa on myös hyvä pitää huolta siitä, ettei lupahakemuksen täydelliseksi toteamista edeltävä aika veny investointien edistämisen näkökulmasta liian pitkäksi, vaikka varsinainen lupamenettely saataisiinkin sujuvaksi.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK suhtautui laajempaan aluehallinnon muutokseen, johon lupa- ja valvontavirastojen perustaminenkin kuuluu, huomattavasti varauksellisemmin ja kriittisemmin, sillä tunnistamme uudistuksessa mahdollisten etujen lisäksi riskejä. SAK totesi, että ylipäätään mittavien hallinnollisten uudistusten läpivieminen on erittäin vaikeaa ja riskialtista. Epäonnistuneen uudistuksen mahdollisuutta kasvattaa myös se, että samanaikaisesti hallintoon kohdistuu suurta säästöpainetta. Tällöin kehitystyö ja hallintoon kohdistuvat investoinnit uhkaavat jäädä jalkoihin ja lopputulos voi osoittautua alkuperäistä hallintoa heikommaksi. SAK:n mukaan ylipäätään nykyistä luvitusjärjestelmää tarkasteltaessa ja kehitettäessä tulisi pitää mielessä se, että luvitukseen osallistuvien viranomaisten henkilöstöresurssit ovat viime vuosina laskeneet radikaalisti, samalla kun työmäärä on kasvanut.

Elinkeinoelämän keskusliitto huomautti, että hallituksen esitys on vain yksi osa investointiluvituksen sujuvuuden kokonaisuutta. Valmisteilla olevat lainsäädäntömuutokset sekä valtion aluehallintouudistuksella toteutettavat muutokset mahdollistavat kaikkien yksittäiseen investointihankkeeseen lukeutuvien lupa- ja maankäyttöprosessien huomioon ottamisen ja viranomaisten välisen koordinoinnin. Kokonaisvaltaisella tarkastelulla voidaan saavuttaa tosiasiallisesti sujuva ja ennakoitava investointiluvitus.

5.10. Tekniset huomiot

Kuntaliitto huomautti, että rakentamisluvat kuuluvat kunnan rakennusvalvontaviranomaisen toimivaltaan, eikä ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan.

Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan oikea keskitettyä asiointipistettä koskeva kohta, johon tulisi viitata esitysluonnoksen 2 b §:ssä on 9 artiklan 1 kohta.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi, että selvyyden vuoksi YVA-lakiin säädettävä poikkeus olisi luonnollisempi lisätä uuden säännöksen sijaan YVA-lain 13 §:än, jossa jo nykyisin säädetään YVA-tarveharkinnan kuulemisesta sekä siitä koskevasta määräajasta.